

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği'nin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması

Validity and Reliability of the Turkish Adaptation of the Adult Picky Eating Questionnaire

Pınar HAMURCU^{1 A,B,C,D,E,F,G}, İrem Nur ŞAHİN^{1 A,C,D,E,F}, Abdullah ÇELİK^{2 C,D}

¹İstanbul Kent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstatistik Bölümü, Samsun, Türkiye

ÖZ

Amaç: Seçici yeme, hayatın her döneminde karşılaşılabilen ve besin alımını sınırlandıran, psikososyal bir bozukluktur. Literatürde yapılan çalışmalar seçici yemenin hem fiziksel hem de psikolojik morbidite ile ilişkili olduğunu bildirmektedir. Bu çalışmada "The Adult Picky Eating Questionnaire"ın Türkçe uyarlaması olan Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirliğini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Yöntem: Metodolojik araştırma tasarımı kullanılan çalışma, 2021-2022 akademik yılında Üsküdar Üniversitesi'nde 222 katılımcıyla yürütülmüştür. Google Formlar'da yapılandırılmış bir anket aracılığıyla Bilgi Formu, Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği ve Yeme Tutum Testi uygulanmıştır. İstatistiksel değerlendirmede iç tutarlılık katsayısı, faktör analizleri ve korelasyonları IBM SPSS26® yazılımı ile yapılmıştır.

Bulgular: Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği'nin 114 kişi ile yürütülen pilot çalışmasında, Cronbach's Alpha değeri 0.795 bulunarak, ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ve ölçekten madde çıkartılmadan, geçerlilik analizine uygun olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın 222 örneklemlili Açıklayıcı Faktör Analizi'nde, Kaiser-Mayer-Olkin değeri 0.788 ile örnekleme hacminin iyi düzeyde yeterli olduğu ve Bartlett Küresellik testi ile $\chi^2=722.637$ ve $p=0.000$ düzeyinde istatistiki açıdan anlamlılık olduğu bulunmuştur. Faktör yükleri >0.20 ve öz değerleri >1 olan ve toplam varyansın %56.768'ini açıklayan dört faktörlü bir yapı saptanmıştır. Çalışmanın Doğrulayıcı Faktör Analizi'nde 16 maddelik versiyonun uyum iyiliği indeksleri RMSEA=0.010; CFI=0.998; GFI=0.975; NFI=0.933; SRMR=0.059; AGFI=0.966; $\chi^2/df=0.906$ olarak yeterli uyum gösterdiği saptanmıştır. İç tutarlılık analizinde Cronbach's Alpha katsayısı 0.829 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Yetişkinlerde seçici yemeyi ölçmeye yarayan Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği'nin Türkçe Formu'nun geçerli ve güvenilir olduğu gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geçerlilik, Güvenilirlik, Beslenme ve yeme bozuklukları, Yeme alışkanlığı, Seçici yeme.

ABSTRACT

Objective: Picky eating is a psychosocial disorder that limits food intake and encounters in every period of life. Studies in the literature report that picky eating is associated with both physical and psychological morbidity. In this study, demonstrating the validity and reliability of the Turkish adaptation of "The Adult Picky Eating Questionnaire" was aimed.

Methods: The study, using a methodological research design, was carried out with 222 participants at Uskudar University in the 2021-2022 academic year. Sociodemographic questions, The Adult Picky Eating Questionnaire and the Eating Attitude Test were applied through a structured questionnaire created in Google Forms. In the statistical analyses, internal consistency coefficient, factor analyzes and correlations were made with IBM SPSS26® software.

Results: In the pilot study conducted with 114 participants, Cronbach's Alpha value was 0.795, and it was determined that the scale had highly reliability and suitable for validity analysis without removing any items. In Explanatory Factor Analysis of main study, Kaiser-Mayer-Olkin value was 0.788, sample size was well sufficient, and Bartlett Sphericity Test was statistically significant at the level of $\chi^2=722.637$ and $p=0.000$. Consequently, a four-factor structure was revealed with factor loads >0.20 and eigenvalues >1 , explaining 56.768% of total variance. In the Confirmatory Factor Analysis of study, the goodness of fit indices of 16-item version were RMSEA=0.010; CFI=0.998; GFI=0.975; NFI=0.933; SRMR=0.059; AGFI=0.966;

Sorumlu Yazar: Pınar HAMURCU

İstanbul Kent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye
pinarham@gmail.com

Geliş Tarihi: 25.04.2022 – Kabul Tarihi: 29.12.2022

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Elestirel İnceleme

$\chi^2/df=0.906$; It was determined that they showed sufficient fit. In the Internal Consistency Analysis, Cronbach's Alpha coefficient was found to be 0.829.

Conclusion: The Turkish version of The Adult Picky Eating Questionnaire, which can be used to measure picky eating in adults, has been shown to be valid and reliable in Turkish population.

Key words: Validity, Reliability, Feeding and eating disorders, Eating behavior, Picky eating.

1. GİRİŞ

Yemeye veya besine karşı ilgi eksikliği sergileyen veya duyuşal özelliklere dayalı olarak besinlerden kaçınan ve aynı zamanda başka bir zihinsel bozuklukla tam olarak açıklanamayan klinik veya psikososyal bozukluk sergileyen yetişkin seçici yiyiciler “Kaçınan/Kısıtlı Yiyecek Alımı Bozukluğu (KKYAB) (Avoidant/Restricted Food Intake Disorder-ARFID)” olarak, “Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı”nda (DSM-5) yeni bir tanı kategorisi olarak ortaya koyulmuştur (1). DSM-5’te “Beslenme ve Yeme Bozuklukları”na KKYAB'nin eklenmesi, yetişkinlerde şiddetli seçici yemenin önemli problemlere ve psikososyal bozulmalara yol açabileceğini göstermektedir (2). Bu yeme bozukluğuna belirgin yiyeceklerden kaçınma, beslenme/yeme kısıtlaması ve gelişme geriliği eşlik etmesine rağmen, kilo alma korkusu eşlik etmemektedir. Bundan dolayı anoreksiya nervoza ve bulimia nervozadan ayrı bir tanı olarak sınıflanmıştır (3). KKYAB sonucunda ağırlık kaybı, beslenme yetersizliği, oral beslenme takviyesi, enteral beslenmeye bağımlılık ve psikososyal işlevsellikte belirgin bozulmalar görülebilmektedir (1).

Epidemiyolojik çalışmaların çoğu çocuk ve ergenlere odaklanmasına rağmen (2-4); KKYAB yetişkinlerde de görülmektedir: Yapılan bir kohort çalışmasında, 15 yıllık izlemde 15-40 yaş aralığında yeme bozukluğu şikayeti olan 1029 bireyde KKYAB sıklığı %9.2 olarak (5); 81 kişinin seçici yiyici olduğunu beyan ettiği, toplamda 406 kişinin katılımıyla online olarak gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise KKYAB sıklığı %3.1 olarak belirtilmiştir (6).

Günümüze kadar, KKYAB’nin semptomlarından olan seçici yemenin çeşitli tanımları yapılmıştır. Dovey ve ark. (2008) seçici yemeyi “hem alışılmış hem de yeni birçok besinin reddedilmesinden kaynaklı yetersiz çeşitlilikte besin tüketimi” olarak tanımlamaktadır (7). Bir diğer tanımda ise “ebeveyn, çocuk veya ebeveyn-çocuk ilişkilerinin sorunlu olduğu durumlarda, günlük rutine müdahale olacak kadar şiddetli, alışılmış besinleri yeme veya yeni besinleri denemeye karşı isteksizlik” olarak tarif edilmektedir (8). Çocukların besin seçme nedenleri hem biyolojik yatkınlıklara hem de çevresel etkilere bağlıdır (9). Biyolojik bileşenler arasında tat duyarlılığı, mizaç (yapı), meyve ve sebze sevme ile ilgili davranışsal bir fenotip ve gıda neofobisi yer alır (10). Bunlara ek olarak, gastrointestinal reflü ve diğer sağlık sorunları da besin seçimini etkilemektedir (4).

Seçici yiyiciler tarafından genellikle duyuşal özelliklerine bağlı olarak kaçınılan yiyeceklerin çoğu, bu bireylerin yaşlıları tarafından yaygın olarak kabul edilir. Seçici yeme, önceden çocukluk çağıyla sınırlı bir yeme davranışı olarak kabul edilirken; Amerika Birleşik Devletleri’nde yetişkin örnekleme yapılan çalışmada, katılımcıların üçte birinin seçici yeme davranışı gösterdiği belirlenmiştir (11). Üniversite öğrencileri ve genel yetişkin örnekleme yapılan çalışmada, seçici yiyiciler daha az günlük meyve, sebze çeşitliliği ve porsiyonları ile ilişkilendirilmiştir (12). Bu bireylerde besin çeşitliliğinin azalması ve daha az meyve, sebze tüketimine bağlı olarak kabızlık daha sık görülmüştür (13). Seçici yeme ve gıda neofobisinin temellerinin çocukluk çağında atıldığı ve seçici yeme ve neofobi düzeyi arttıkça, meyve, sebze

tüketim sıklığının azalıp, çikolata, bisküvi gibi sağlıksız atıştırma tüketimlerinin arttığı bulunmuştur (14).

Seçici yiyecekler ile seçici olmayan yiyecekleri karşılaştıran bir çalışmada, kendini seçici yiyecek olarak tanımlayan yetişkinlerin besin çeşitliliğinin yetersiz olduğu; yeni besinleri tat, doku veya sunuma dayalı olarak reddettikleri; karıştırılmış veya birbirine kontamine olmuş besinlerden kaçındıkları ve yemekle ilgili ritüellere veya sosyal yeme ile ilgili endişelere sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca bu bireylerde önemli ölçüde daha yüksek obsesif kompulsif bozukluk (OKB) semptomları bildirilmiş ve klinik bir depresif semptom aralığı içinde puan alma olasılıkları daha yüksek bulunmuştur (11). Wildes ve ark. (2012) yaptığı çalışmada ise, seçici yiyeceklerin önemli ölçüde daha yüksek sosyal yeme kaygısı gösterdikleri bildirilmiştir (15).

Yapılan çalışmalar, KKYAB'nin temel semptomlarından biri olan seçici yemenin hem fiziksel hem de psikolojik morbidite ile ilişkili olduğunu bildirmektedir. Bu nedenle, yetişkinlerde seçici yeme için değerlendirmeler geliştirmek gereklidir (16). Seçici yemeyi ölçmeyi hedefleyen ölçekler çoğunlukla gıda neofobisi ve sınırlı besin çeşitliliğine odaklanırken; seçici yemenin önemli tutum ve davranışlarını içermemektedir (15,17,18). Bu nedenle, Ellis ve ark. (2017) tarafından, yetişkin seçici yemenin ek boyutlarını ölçmek ve ilgili psikososyal sonuçları daha iyi anlamak için “The Adult Picky Eating Questionnaire (APEQ)” oluşturulmuştur. Ölçek “Yemek Sunumu (Meal Presentation)”, “Besin Çeşitliliği (Food Variety)”, “Yemekten Kaçınma (Meal Disengagement)”, “Farklı Tatlardan Kaçınma (Taste aversion)” olmak üzere dört alt faktör ve 16 sorudan oluşan, beşli likert tipli bir ölçektir (19). Bu çalışmada ise, APEQ'in Türkçe uyarlaması olan Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ)'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu çalışmada metodolojik araştırma tasarımı kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde 2021-2022 akademik yılında kayıtlı olan 3656 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Literatüre bakıldığında geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları için örneklem hacmi saptamada, Kass ve Tinsley örneklem sayısı 300'ün altındaysa madde sayısının 5 ila 10 katı olması gerektiğini (20), Kline ise güvenilir faktörler çıkartmak için 200 kişilik bir örneklemin genellikle yeterli olacağını belirtmiştir (21). Buradan hareketle, ölçek sorularının kültüre uygun, eşdeğerli şekilde çevrilip çevrilmediğini, net şekilde anlaşılabilirliği ve yanıtlanabilirliğini değerlendirmek amacıyla yapılan (22) 16 maddelik ölçeğin pilot çalışması için 114 örneklem (madde sayısının 7,1 katı) ve asıl çalışma için 222 (madde sayısının 13,9 katı) örneklem ile yeterli sayı sağlanmıştır. Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 61351342/Ekim 2021-38 sayı ve 28.10.2021 tarihli “Etik Kurul Onayı” ve “The Adult Picky Eating Questionnaire” ölçek sahibi Jordan M. Ellis'den özgün formun Türkçe'ye uyarlanması için e-posta aracılığıyla onay alınmıştır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri; gönüllü olmak, 18 yaş ve üzerinde olmak, okuryazar olmak, anketi dolduracak kadar bilgisayar programları kullanabiliyor olmaktır. Araştırmanın dışlanma kriterleri ise dahil edilme kriterlerini karşılamamak ve tanısı konulmuş bir psikiyatrik hastalığa sahip olmaktır. Dünyanın ve ülkemizin içinde bulunduğu Covid-19 pandemi süreci nedeniyle veriler, Kasım 2021 – Şubat 2022 tarihleri arasında, katılımcıların yaş, cinsiyet,

antropometrik ölçümleri gibi özelliklerini sorgulayan Bilgi Formu, Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ) ve Yeme Tutumu Testi (YTT-26)'nin Google Formlar aracılığıyla online olarak uygulanmasıyla elde edilmiştir. Tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Anketin Çeviri ve Kültürel Adaptasyon Süreci / Dil Uyarlaması

Dil uyarlaması için, İngilizce ve Türkçe dillerini iyi derecede bilen Beslenme ve Diyetetik, Psikoloji, Psikiyatri ve İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümlerinden akademisyenler tarafından Türkçe/İngilizce ve İngilizce/Türkçe olmak üzere ölçeğin iki yönlü çevirisi, eşzamanlı yapılmıştır. Türkçe çeviriler sonrası dil uyarlamasının tamamlanması için psikolinguistik özelliklerin tartışıldığı iki toplantı ve Beslenme ve Diyetetik alanından beş farklı kişiden uzman görüşü alınması sonucunda ölçeğin uygulanabilir formu hazırlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ): Orijinal adı "The Adult Picky Eating Questionnaire (APEQ)" olan ölçek Ellis ve ark. (2017) tarafından geliştirilmiştir. Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ) bireylerin seçici yeme davranışlarını değerlendirmek için tasarlanmıştır. Ölçek beşli likert tipli, 16 maddeli ve dört faktörlü bir yapıya sahiptir ve ölçekten toplam alınacak puan 16-80 aralığındadır. "Yemek Sunumu" alt boyutunda "M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7", "Besin Çeşitliliği" alt boyutunda "M8, M9, M10, M11", "Yemekten Kaçınma" alt boyutunda "M12, M13, M14" ve "Farklı Tatlardan Kaçınma" alt boyutunda ise "M15, M16" maddeleri yer almaktadır (19).

Yeme Tutumu Testi (YTT-26): Riskli yeme tutumlarının araştırılması amacıyla, Garner ve Garfinkel (1979) tarafından geliştirilen Yeme Tutum Testi-40'ın, daha sonra Garner ve ark. (1982) tarafından revize edilerek kısaltılan formudur (23,24). Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Ergüney-Okumuş ve Sertel-Berk (2020) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Yemek yeme ile ilgili davranış ve tutumları, yeme davranışı bozukluklarının belirtilerini ölçmek amacıyla kullanılan YTT-26 toplam puanının düzeyi, psikopatolojinin düzeyi ile doğrudan ilişkilidir. Klinik düzeyde bozuk yeme davranışı ile ilgili yatkınlığı belirleyebilen YTT-26 ayrıca yeme davranışındaki sorunları da yansıtmaktadır. Ölçek, 26 soru ve 3 alt faktörden (Yeme Meşguliyeti, Kısıtlama, Sosyal Baskı) oluşmaktadır. "3 = Daima, 2 = Çok sık, 1 = Sık sık, 0 = diğer cevaplar (Bazen, nadiren, hiçbir zaman)" olarak belirlenmiştir. 26. soru tersine puanlanmaktadır. Toplam puan 0-78 arasında değişmekte ve ≥ 20 puan yeme davranışı bozukluğu olarak değerlendirilmektedir. YTT-26'dan yüksek puan alanların bir yeme bozukluğu tanısı alma olasılığı anlamlı derecede yüksek olduğu için, özellikle klinik olmayan gruplarda yeme bozukluğu tarama aracı olarak kullanılmaktadır (25).

Pilot Çalışma

Cronbach (1951) tarafından geliştirilen alfa katsayısı yöntemi, özellikle likert derecelendirilen ölçeklerin iç tutarlılığını tahmin etmekte sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Cronbach's Alpha değeri 0.80-1.00 aralığında ise test yüksek güvenilirliğe sahip; 0.60-0.79 aralığında ise test oldukça güvenilir; 0.40-0.59 aralığında ise testin güvenilirliği düşük ve 0.00-0.39 aralığında ise test güvenilir değil şeklinde değerlendirilir (26). YSYÖ pilot çalışmasının Cronbach's Alpha değeri 0.795 olup, ölçeğin oldukça güvenilir olduğu bulunmuştur. Madde analizleri sonuçlarına göre ise, 16 ölçek maddesinin Cronbach's Alpha değerlerinin 0.775 ile

0.796 aralığında olup, <0.20 değeri olan madde olmadığı için ölçekten madde çıkarılması gerekmediği ve YSYÖ'nin geçerlilik analizi için uygun olduğu belirlenmiştir (27).

İstatistiksel Analiz

YSYÖ'nin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri için ilk aşamada dil geçerliliği çalışmalarına yer verilmiştir. Dil geçerliliği için İngilizce ve Türkçe anket sorusu cevaplarına uzmanlar tarafından karar verilmiştir. Ölçeğin faktör analizine uygunluğunu belirlemek üzere “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi” ve “Bartlett Küresellik Testi” analizleri yapılmıştır. Anketin güvenilirlik analizleri kapsamında madde geçerliliğini belirlemek üzere madde silindiğinde Cronbach's Alpha değerleri ile düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğinde faktör analizi kullanılmış olup, faktör yapısını belirlemek için “Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)” yapılmış olup, “Temel Bileşenler Analizi (TBA)” tekniği uygulanmış, faktör tutma yöntemi olarak “Varimax Döndürme” tekniği kullanılmıştır. Ortaya çıkan faktör yapısını test etmek, yapı geçerliliği ve bileşen geçerlilik için ise “Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)” tekniği kullanılmıştır. DFA modeli uyum indeksleri “Maximum Likelihood” tekniği ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 26.0 ve R Project v3.6.1 yazılımı kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan 222 üniversite öğrencisinin %65.3'ü kadın ve %34.7'si erkektir. Yaş ortalamaları 21.18 ± 3.21 yıl olan öğrencilerin beden kütle indeksi (BKİ) ortalamaları 22.43 ± 3.28 kg/m²'dir. BKİ gruplarına göre öğrencilerin %9'u zayıf, %73.4'ü normal kilolu ve %17.6'sı fazla kiloludur ve %91'inin hekim tarafından tanısı konulan herhangi bir hastalığı bulunmamaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışma Verilerinin Tanımlayıcı Bulguları.

Cinsiyet	n	%
Kadın	145	65.3
Erkek	77	34.7
Yaş ($\bar{X} \pm SS$)	21.18±3.21	
BKİ Grup		
Zayıf (<18,5 kg/m ²)	20	9,0
Normal Kilolu (18,5 – 25 kg/m ²)	163	73.4
Fazla Kilolu veya Şişman (>25 kg/m ²)	39	17.6
BKİ ($\bar{X} \pm SS$)	22.43±3.28	
Hekim Tarafından Konulan Tanı Durumu		
Yok	202	91.0
Var	20	9.0

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ) Güvenilirlik Analizi

Bu araştırma kapsamında, güvenilirlik analizlerinde iç tutarlılık (Cronbach's Alpha) katsayısı kullanılmıştır. 16 maddeden oluşan YSYÖ'nin güvenilirlik analizi sonucunda, Cronbach's Alpha değeri 0.829 ile ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur. "Yemek Sunumu", "Besin Çeşitliliği", "Yemekten Kaçınma" ve "Farklı Tatlardan Kaçınma" alt faktörleri için ise Cronbach's Alpha değerleri sırasıyla 0.733, 0.682, 0.678 ve 0.791'dir (Tablo 2).

Tablo 2. Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ)'nin Maddelerinin Faktör Yükleri.

Faktör	Yemek Sunumu	Besin Çeşitliliği	Yemekten Kaçınma	Farklı Tatlardan Kaçınma
M5	0.812			
M6	0.689			
M4	0.645			
M7	0.639			
M2	0.636			
M3	0.634			
M1	0.600			
M11		0.794		
M9		0.711		
M10		0.670		
M8		0.618		
M13			0.781	
M14			0.741	
M12			0.722	
M15				0.855
M16				0.839
Özdeğer	4.618	1.781	1.373	1.311
Açıklanan Varyans (%)	28.865	11.133	8.579	8.191
Cronbach's Alpha (α)	0.733	0.682	0.678	0.791

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ) Geçerlilik Analizi

Bu çalışmada ölçeğin faktör yapısını ortaya çıkarmak için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmıştır. İkinci aşamada ise, ortaya çıkan faktör yapısını test etmek ve birleşen geçerlilik için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) tekniği kullanılmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

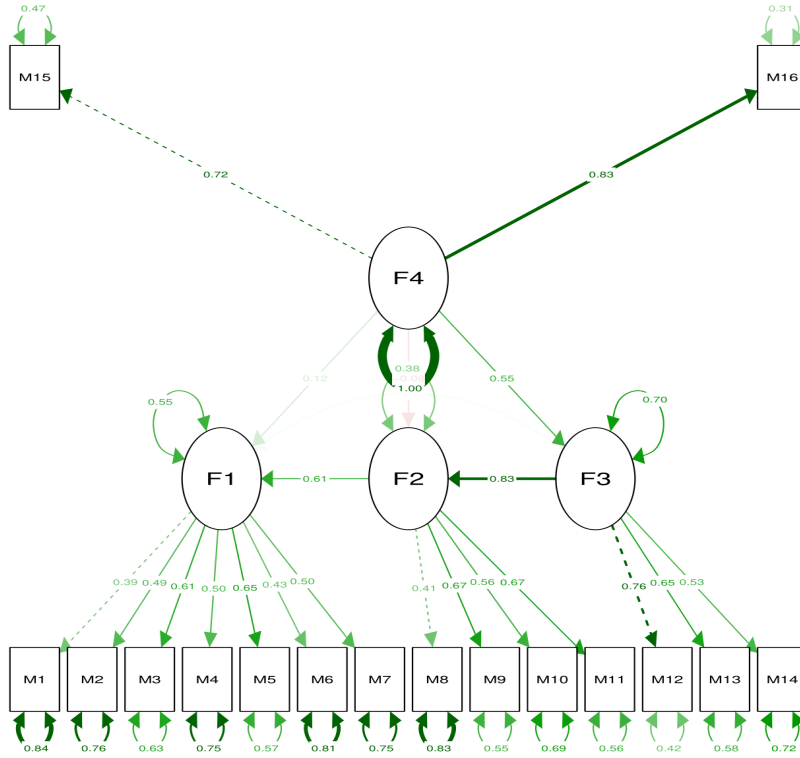
Açımlayıcı Faktör analizi (AFA), aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişkenin daha az sayıdaki doğrudan gözlenemeyen değişkenler ile yorumlanabilmesine olanak sağlayan, çok değişkenli analiz tekniğidir (28,29).

AFA aşamasından önce Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik testleri ile verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı test edilmiştir. Çalışılan örneklemin faktör analizine yeterliliğini belirlemede kullanılan, KMO katsayısı değeri 0.5-0.7 arası orta düzey, 0.7-0.8 arası iyi düzey, 0.8-0.9 arası çok iyi düzey ve 0.9 üzerini süper düzey olarak belirtilmektedir (29). Bu çalışmada KMO değeri 0.788 olup, örneklem hacmi iyi düzeyde yeterlidir. Normal dağılım düzeyinin ölçülebilmesi için gerçekleştirilen Bartlett Küresellik testi ile $\chi^2=722.637$ ve $p=0.000$ düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur. Uygulanan testler sonucunda, kullanılan örneklemin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir.

Veri setinin faktör analizine uygunluğunun belirlenmesinin ardından, ölçeğin faktör yapısını belirlemek üzere Temel Bileşenler Analizi (TBA) yapılmıştır. Ölçeğin dört faktörlü bir yapıya uygun olması nedeniyle, faktör tutma yöntemi olarak Varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Faktör analizi sonucunda, değeri 0.20'nin altında kalan maddelerin varyans değişime etkileri az olduğu için, analize dahil edilmemesi gerektiği belirtilmektedir (30). Bu çalışmada, değeri 0.20'nin altında olan bir madde bulunmadığı için eksiltme yapılmamış, 16 madde üzerinde işleme devam edilmiştir. AFA sonucunda, faktör yükleri >0.60 ve öz değerleri >1 olan ve toplam varyansın %56.768'ini açıklayan dört faktörlü bir yapı ortaya konulmuştur. Çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %40-%60 aralığında olması yeterli görülmektedir (31). Ortaya çıkan faktörler, "Yemek Sunumu", "Besin Çeşitliliği", "Yemekten Kaçınma" ve "Farklı Tatlardan Kaçınma" şeklinde adlandırılmıştır. Faktör düzeyine giren maddeler incelendiğinde, "Yemek Sunumu" alt boyutunda "M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7", "Besin Çeşitliliği" alt boyutunda "M8, M9, M10, M11", "Yemekten Kaçınma" alt boyutunda "M12, M13, M14" ve "Farklı Tatlardan Kaçınma" alt boyutunda ise "M15, M16" maddelerinin olduğu belirlenmiştir. AFA sonucu elde edilen faktör düzeylerinden hareketle, YSYÖ'nin beşli likert tipli, 16 maddeli ve dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve ölçekten toplam alınacak puanın 16-80 aralığında olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), verinin temelindeki yapıyı değerlendiren AFA'nın bir uzantısıdır. AFA bir belirleme işlevini, hipotez kurmaya yönelik bilgi edinilmesini sağlamaya çalışırken, DFA, belirlenen bu faktörler arasında yeterli düzeyde ilişkinin olup olmadığını, hangi değişkenlerin hangi faktörlerle ilişkili olduğunu, faktörlerin birbirlerinden bağımsız olup olmadığını, faktörlerin modeli açıklamakta yeterli olup olmadığını sınamak için kullanılmaktadır. Ölçek geliştirme çalışmalarında AFA ile ortaya çıkan faktör yapısını (construct validity-yapı geçerliliği) test etmek için, DFA uygulaması yapılmaktadır (32). YSYÖ'nin dört faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla DFA uygulama aşamasında, R programı kullanılarak "Maximum Likelihood" tekniği ile modelin uyum indeksleri değerlendirilmiştir. Gerçekleştirilen ilk modelde ölçüt değerlerin sağlandığı gözlemlenmiş ve standardize faktör yükleri <0.2 olan madde olmadığından ölçekten madde çıkarılmamıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Araştırmanın DFA modeli

Not: F1: Yemek Sunumu, F2: Besin Çeşitliliği, F3: Yemekten Kaçınma, F4: Farklı Tatlardan Kaçınma

Bu işlemten sonra, elde edilen son modelin uygunluğu, RMSEA (Root Mean Square Error Approximation), Normed Fit Index (NFI), Comparative Fit Index (CFI), SRMR (Square Root of Mean Square Residual), Goodness of Fit Index (GFI) ve Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) gibi uyum ölçütleri ile test edilmiştir (33). Yapılan analiz sonucu, χ^2/df değeri 0.906, RMSEA değeri 0.010; NFI değeri 0.933; CFI değeri 0.998; SRMR değeri 0.059; GFI değeri 0.975 ve AGFI değeri 0.966 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, eşik değerler içerisinde olduğundan, model uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ)'nin Uyum İyiliği Değerleri.

Uyum indeksi	Eşik Değerler	Analiz Sonuçları
Serbestlik Derecesi	-	98
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	0.906
RMSEA	$0.00 \leq RMSA \leq 0.05$	0.010
NFI	$0.90 \leq NFI \leq 1.00$	0.933
CFI	$0.90 \leq CFI \leq 1.00$	0.998
SRMR	$SRMR < 0.10$	0.059
GFI	$0.85 \leq GFI \leq 1.00$	0.975
AGFI	$0.85 \leq AGFI \leq 1.00$	0.966

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği'ne (YSYÖ) İlişkin Bulgular

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği puanlarının tanımlayıcı istatistik değerleri incelendiğinde, “Yemek Sunumu” alt boyutunun en küçük 7.0 ile en yüksek 31.0 arası değer aldığı ve ortalamasının 17.59 ± 4.74 olduğu, “Besin Çeşitliliği” alt boyutunun 4.0-20.0 arası değer aldığı ve ortalamasının 9.80 ± 3.34 olduğu, “Yemekten Kaçınma” alt boyutunun 3.0-15.0 arası değer

aldığı ve ortalamasının 7.10 ± 2.63 olduğu ve “Farklı Tatlardan Kaçınma” alt boyutunun 2.0-10.0 arası değer aldığı ve ortalamasının 4.34 ± 2.08 olduğu görülmektedir. “YSYÖ” puanlarının ise en küçük 16.0 ile en yüksek 69.0 arası değer aldığı ve ortalamasının 38.83 ± 9.56 olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ) Puanlarının Tanımlayıcı İstatistikleri.

Alt Boyut	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Yemek Sunumu	7.00	31.00	17.59	4.74
Besin Çeşitliliği	4.00	20.00	9.80	3.34
Yemekten Kaçınma	3.00	15.00	7.10	2.63
Farklı Tatlardan Kaçınma	2.00	10.00	4.34	2.08
YSYÖ Toplam	16.00	69.00	38.83	9.56

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ), Alt Boyut Puanları ve Yeme Tutum Testi (YTT-26) Puanları ve BKİ Arasındaki İlişki Durumu

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ) faktörlerinin, birbirleriyle korelasyonları incelendiğinde; YSYÖ'nin tüm alt boyut puanlarının birbirini arttırıcı ilişkisinin olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$).

Bu çalışmada, YTT-26 puanı arttıkça, YSYÖ ($p=0.004$) ve “Yemek Sunumu” ($p=0.002$), “Besin Çeşitliliği” ($p=0.033$), “Yemekten Kaçınma” ($p=0.041$), “Farklı Tatlardan Kaçınma” ($p=0.034$) alt boyut puanlarının da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttığı belirlenmiştir YSYÖ puanı arttıkça, katılımcıların BKİ değerleri azalmaktadır ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($r=-0.130$; $p=0.042$). Ayrıca, YSYÖ “Yemek Sunumu” puanı arttıkça katılımcıların BKİ'lerinin istatistiksel açıdan anlamlı azaldığı saptanmıştır ($r=-0.141$; $p=0.036$). Diğer taraftan, “Besin Çeşitliliği” ile “Yemekten Kaçınma” puanları arttıkça, katılımcıların BKİ'lerinin azaldığı ve “Farklı Tatlardan Kaçınma” puanları arttıkça katılımcıların BKİ'lerinin arttığı, ancak bu ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ) Toplam ve Alt Boyut Puanları ile Yeme Tutum Testi (YTT-26) Puanı ve Beden Kütle İndeksi (BKİ) Arasındaki Korelasyonlar

	Yemek Sunumu	Besin Çeşitliliği	Yemekten Kaçınma	Farklı Tatlardan Kaçınma	YSYÖ Toplam	YTT-26 Toplam	
Yemek Sunumu	r p	1					
Besin Çeşitliliği	r p	0.441 0.000***	1				
Yemekten Kaçınma	r p	0.413 0.000***	0.480 0.000***	1			
Farklı Tatlardan Kaçınma	r p	.259 0.000***	0.264 0.000***	0.383 0.000***	1		
YSYÖ Toplam	r p	0.838 0.000***	0.746 0.000***	0.708 0.000***	0.515 0.000***	1	
YTT-26	r p	0.208 0.002**	0.141 0.033*	0.134 0.041*	0.142 0.034*	0.190 .004**	
BKİ ($\bar{X} \pm SS$)	r p	-0.141 0.036*	-0.012 0.860	-0.076 0.257	0.002 0.977	-0.130 0.042*	0.241 0.000***

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, bireylerin seçici yeme davranışlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen “The Adult Picky Eating Questionnaire (APEQ)”ın Türkçe uyarlaması olan “Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ)”nin Türkiye örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu bildirilmektedir.

Ölçeğin orijinal çalışmasında, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile 16 maddelik ölçeğin dört faktörlü yapısı belirlenmiş, ($\chi^2(100)=489.52$, $p<0.001$, CFI=0.95, RMSEA=0.05, SRMR=0.004) ve alt faktörlerin Cronbach’s Alpha değerleri sırasıyla 0.79, 0.77, 0.81 ve 0.73 olarak saptanmıştır (19). Ölçeğin dört madde eklenerek oluşturulan 20 maddelik Çin uyarlamasında, orijinal çalışmada olduğu gibi, ölçeğin dört faktörlü yapısı DFA ile doğrulanmış, model uyumları sağlanmış ($\chi^2=493.420$ (df=165, $p<0.001$), RMSEA=0.063 (90% CI: 0.057–0.070), CFI=0.933, TLI=0.922, and SRMR=0.055) ve alt faktörlerin Cronbach’s Alpha değerleri sırasıyla 0.716, 0.794, 0.744 ve 0.996 olmak üzere ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0.874 olarak bildirilmiştir (34). Ölçeğin genişletilmiş 20 maddelik Çin uyarlaması üzerinden yapılan İtalyan versiyonunda da, ölçeğin dört faktörlü yapısı DFA ile doğrulanarak, model uyumlarının kabul edilebilir düzeyde olduğu ($\chi^2=638.179$ (df=165, $p<0.001$), RMSEA=0.053 (90% CI: 0.049–0.057), CFI=0.914, TLI=0.905, SRMR=0.053) ve ölçeğin Cronbach’s Alpha değerinin 0.84 olduğu bildirilmiştir (35). Bu çalışmada da orijinal ve uyarlama çalışmalarına benzer şekilde, 16 maddelik ölçeğin dört faktörlü yapısı DFA ile doğrulanmış ($\chi^2/df=0.906$, RMSEA=0.010; NFI=0.933; CFI=0.998; SRMR=0.059) ve alt boyutların Cronbach’s Alpha değerleri sırasıyla 0.733, 0.682, 0.678 ve 0.791 ve ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0.829 olmak üzere, ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda YSYÖ’nün, eşik değerler içerisinde, orijinal ve uyarlama çalışmalarına paralel değerlerle, model uyum indeksleri kabul edilebilir düzeyde, iç tutarlılığı yüksek bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin orijinal çalışmasında da, Çin ve İtalyan uyarlamalarında da YSYÖ ve alt faktörlerinin birbirleriyle anlamlı, pozitif korelasyonları bulunurken; cinsiyet ve BKİ ile istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (19,34,35). Ayrıca ölçeğin Çin uyarlamasında paralel form olarak kullanılan YTT-26 yeme bozukluğu ölçeği ile pozitif yönlü, küçük-orta düzeyde bir korelasyon saptanmıştır (34). Bu çalışmada da benzer şekilde YSYÖ ve alt boyutlarının birbirleriyle pozitif ilişkisi olduğu ve Çin uyarlamasına benzer şekilde, YTT-26 yeme bozukluğu ölçeği ile anlamlı pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Diğer taraftan bu çalışmada, YSYÖ puanı arttıkça, katılımcıların BKİ değerleri anlamlı azalmaktadır, bu durum seçici yeme davranışı gösterenlerin vücut ağırlığı denetiminde daha başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, YSYÖ “Yemek Sunumu” alt boyut puanı arttıkça katılımcıların BKİ’lerinin anlamlı azalması, yemeğin görsel sunumuna verilen önemin, beden imajına verilen önemle bağdaşması sonucu, düşük BKİ ile olan ilişkisini açıklayabilir.

Seçici yeme; sosyal yeme kaygısı ve kaygı duyarlılığı alanlarında en fazla varyansı açıklayan yeme bozukluğu çeşididir (15,36). Bu ilişkiyi tanımlayabilmek amacıyla, ölçeğin orijinal çalışmasında paralel form olarak, yemek yemeyi içeren sosyal durumlarla ilgili kaygıyı ölçmek amacıyla kullanılan “Social Eating Anxiety Scale”, depresyon belirtilerini ölçmek amacıyla kullanılan “Patient Health Questionnaire-9/Depressive Symptoms”, anksiyete duyarlılığını ölçmek amacıyla kullanılan “The Anxiety Sensitivity Index-3 (ASI-3)”, yeme

bozukluğu nedeniyle psikososyal bozulmayı değerlendirmek amacıyla kullanılan “The Clinical Impairment Assessment Questionnaire (CIA)” ve bireylerin ruh sağlığı, düşünce ve duyguları ile ilişkili psikolojik katılık ve deneysel kaçınmayı değerlendirmek amacıyla kullanılan “The Acceptance and Action Questionnaire-II (AAQ-II)” uygulanmıştır ve seçici yeme bozukluğu ile psikososyal yönler arasında önemli ilişkilere dikkat çekilmek istenmiştir (19).

Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği'nin, “Yemek Sunumu” ve “Yemekten Kaçınma” alt boyutlarının, sosyal yeme kaygısı, kaygı duyarlılığı, yeme ile ilgili yaşam kalitesi, psikolojik esnek olmama ve düzensiz yeme semptomlarının önemli yordayıcıları olduğu, ayrıca, yemek zamanlarında sergilenen kaçınma davranışlarının, psikososyal bozuklukla ilişkili olabileceği bildirilmiştir (19). Bu sonuçlar, Zucker ve ark.'nın (2015) seçici yiyen çocukların depresyon, sosyal kaygı, yaygın kaygı ve dikkat eksikliği-hiperaktivite bozukluğu belirtileri gösterme olasılığının daha yüksek olduğunu gösteren çalışmasını da yetişkin boyutunda desteklemiştir (37).

“Yemek Sunumu” alt boyutu, başkaları tarafından, sosyal ortamlarda seçici yeme davranışlarının “tuhaf” olarak algılanabilmesi ve bireylerin yeme davranışlarıyla ilgili olumsuz yorumlara yol açabilmesi nedenleriyle psikososyal bozulmayla ilişkilendirilmiştir (19).

“Yemekten Kaçınma” alt boyutunun psikososyal bozulmanın en iyi ve depresif belirtilerin tek anlamlı yordayıcısı olduğu saptanmıştır (19). Davranışçı teori, kaçınmacı davranışların, bireylerin çevresel pekiştirmeyi deneyimlemesini engellediğini ve bunun depresif semptomların gelişmesine yol açabileceğini öne sürmektedir (38). Buna bağlı olarak yetişkin seçici yiyicilerde besinden veya yemekten kaçınma davranışları, depresif belirtilerin ve sosyal yeme kaygısının önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Düzensiz yeme eğiliminin ve obsesif/zorlayıcı düşünme sonucu gelişen besinle veya yemekle ilgili katı kuralların, seçici yeme davranışına yol açması veya depresyona bağlı kaçınma davranışlarının yemekten kaçınma ile sonuçlanması olasıdır.

“Besin Çeşitliliği” sosyal yeme kaygısı ve psikolojik katılığın (esneksizliğin) önemli bir yordayıcısı olarak; yeni yiyecekleri denemekte tereddüt edenlerin, belirli yiyeceklere karşı geliştirdikleri katı kuralların başkaları tarafından “garip” olarak algılanabilme ihtimali dolayısıyla sosyal ortamlarda yemek yeme ve psikolojik katılık ile ilişkili kaygılarını desteklemesiyle ilişkilendirilmiştir (19).

“Farklı Tatlardan Kaçınma” psikososyal bozulmayı öngörmeyen tek alt boyuttur (19). Bunun nedeni, bu duyuşsal davranışın, doğrudan seçici yemenin psikolojik bileşenleriyle bağlantılı olmayan, biyolojik kökenlere sahip olması (39,40) ile açıklanabilir. Tat tercihinin gelişimi, genetik yatkınlıklar ile besinler arasındaki etkileşimleri içerir (9,40). İnsanlar, bebeklik döneminde tatlı tatları tercih ederken; acı, ekşi tatlara karşı isteksiz tepki verme eğilimindedir; bununla birlikte araştırmalar, acı tat reddinin bu gıdalara maruz kalma yoluyla değiştirilebileceğini de göstermiştir. Başlangıçtaki birçok isteksizlik, gıda neofobisi ile ilişkilidir ancak, bazı olumsuz beslenme deneyimleri ya da sindirim sonrası sonuçları farklı tatlardan kaçınmayı destekleyebilir (9). “Farklı Tatlardan Kaçınma” alt boyutu, iki maddeye sahip olmasına rağmen, yeterli güvenilirliği göstermiştir (19).

Ölçeğin Çin uyarlamasında, paralel form olarak YTT-26'nın haricinde, yemeklerle ilişkili yaşam doyumunu ölçmek amacıyla kullanılan bir öz bildirim ölçeği olan “Satisfaction with Food-related Life Scale”, psikolojik sıkıntı düzeyini ölçmek amacıyla kullanılan bir öz bildirim ölçeği olan “Kessler Psychological Distress Scale” ve psikolojik katılık ile

deneyimsel kaçınmayı ölçmek amacıyla kullanılan bir öz bildirim ölçeği olan Acceptance and Action Questionnaire-II (AAQ-II) kullanılmıştır ve ilgili yeme bozukluğu ile psikososyal yönler arasında önemli ilişkilere dikkat çekmiştir. Sonuçlar, Çinli yetişkin örnekleminde seçici yeme ile yemeye ilişkili yaşam doyumunun düşüklüğünü ilişkilendirmiştir (34).

Ölçeğin İtalyan uyarlamasında, seçici yemenin besin ve yemek yeme eğilimine yönelik esnekliğini değerlendirmek amacıyla kullanılan bir öz bildirim ölçeği olan “Inflexibility Index”, seçici yiyeçilerde farklı fakat birlikte ortaya çıkan bir davranış olan yeni yiyecekleri deneme konusundaki isteksizliği değerlendirmek için kullanılan “Food Neophobia Scale”, obsesif-kompulsif bozukluğun yıkama, kontrol etme, sipariş verme, takıntı, zihinsel nötralizasyon ve istifleme olmak üzere altı farklı semptomunu değerlendiren bir araç olan “Obsessive-Compulsive Inventory-Revised”, seçici yiyeçilerde psikolojik komorbiditeyi belirleyen ve iğrenme deneyimi ve duygusal etkiler üzerinden gıdalara yönelik tiksintiyi değerlendirmek amacıyla kullanılan “The Disgust Propensity and Sensitivity Scale-Revised” ve diyet çeşitliliği ile kalitesini değerlendiren indeksler kullanılmıştır (35). Çalışma sonucunda, ilk olarak seçici yemenin hem yeme esnekliği, hem de gıda neofobisi ile güçlü bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Bu durum YSYÖ’nün KKYAB (Kaçınan/Kısıtlı Yiyecek Alımı Bozukluğu) semptomları olan veya olmayan seçici yiyeçileri, seçici/kaçınan olmayan yiyeçilerden ve anorektik ve bulimik eğilimleri olan bireylerden başarılı bir şekilde ayırt edebildiğini (6) göstermektedir. İkinci olarak, seçici yiyeçilerin, seçici olmayanlara kıyasla daha fazla klinik obsesif-kompulsif semptomlar sergilediklerini öne süren literatür bilgilerini (11,15) destekler sonuçlar saptanmıştır. Üçüncü olarak ise, seçici yemenin özellikle “Yemek Sunumu” ve “Tattan Kaçınma” alt boyutları olmak üzere literatürü destekler şekilde (11,12,15,41) tüm alt boyutları iğrenme alanlarıyla güçlü ilişkili bulunmuştur. Coulthard ve ark. (2022) iğrenmenin, seçici yiyeçilerin en az değişiklik belirtisi olan yiyecekleri (örneğin, tohum eklenmiş ekmek) bile reddetmelerine yol açtığını ve bozulmuş/çürümüş yiyeceklerle karşılaştıklarındakine benzer bir davranış göstereceklerini belirtmiştir (42). Son olarak, ölçeğin orijinal çalışması ve Çin uyarlaması bulgularını destekler şekilde, İtalyan uyarlamasında da seçici yemenin psikososyal bozukluklarla ilişkili olduğu bildirilmiştir (35).

Bu bulgular, ABD örnekleminde (19) ve Çin örnekleminde (34) olduğu gibi, İtalya örnekleminde de (35) seçici yemenin KKYAB’nin ağırlık kaybı semptomlarından ziyade, psikososyal bozuklukla güçlü şekilde bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın gelecekteki çalışmaları bilgilendirmesi gereken bazı kısıtlılıkları vardır. Çalışma üniversite öğrencileriyle yapılmış olup, yaş ortalaması 21.18 ± 3.21 ’dir. Bireylerin yeniliklere daha cesur yaklaşabildiği üniversite döneminde, yeni tatlar denemeye de açık olmaları nedeniyle, YSYÖ daha yüksek yaş grubunda olan bireylerle de çalışılmalıdır. Ölçeğin orijinal çalışmasına (%63.3) ve İtalyan uyarlamasına (%69.9) benzer şekilde, katılımcıların çoğunun kadın olması (%65.3) sonucu etkileyebilir. Erkek katılımcılarla yürütülecek çalışma, mevcut çalışmanın doğrulanması için önemlidir. Ayrıca ölçeğin orijinal çalışmasında da, uyarlama çalışmalarında da seçici yeme bozukluğu ile psikososyal yönler arasında önemli ilişkileri incelemek üzere farklı ölçekler kullanılmıştır. Bu çalışmada, sadece YSYÖ’nin Türkçe Formu’nun uyarlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle paralel form olarak YTT-26 haricinde

psikososyal değerlendirme yapabilecek değerlendirme araçlarının kullanılmaması bir kısıtlılık olarak değerlendirilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bireylerin seçici yeme davranışlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen “The Adult Picky Eating Questionnaire (APEQ)”ın Türkçe uyarlaması olan Yetişkin Seçici Yeme Ölçeği (YSYÖ), Türkiye örneğinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracıdır. YSYÖ iyi psikometrik özellikler gösteren ve yetişkin seçici yemenin farklı psikososyal sorunlarla ilgili belirli yönlerinin varlığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yetişkin seçici yeme ve psikolojik bozukluk ile özellikle sosyal yeme kaygısı arasındaki ilişki ve DSM-5'e KKYAB'nin dahil edilmesi, yetişkin seçici yiycilerin teşhisinin önemine dikkat çekmektedir. YSYÖ, bir teşhis aracı olarak kullanılmaktan ziyade, yetişkinleri yeni KKYAB teşhisine dahil etmenin etkilerini daha iyi anlamak ve yetişkin seçici yeme araştırmalarını ilerletmek için bir araç olarak kullanılabilir

Araştırmanın Etik Yönü

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 61351342/Ekim 2021-38 sayılı ve 28.10.2021 tarihli “Etik Kurul Onayı” alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada yazarların çıkar çatışması durumları yoktur.

KAYNAKLAR

1. American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5)*. Arlington, VA: DSM-5.
2. Cano, S. C., Tiemeier, H., Van Hoeken, D., Tharner, A., Jaddoe, V. W., Hofman, A., et al. (2015). Trajectories of picky eating during childhood: A general population study. *International Journal of Eating Disorders*, 48, 570-579.
3. Machado, B. C., Dias, P., Lima, V. S., Campos, J., Gonçalves, S. (2016). Prevalence and correlates of picky eating in preschool-aged children: A population-based study. *Eating Behaviors*, 22, 16-21.
4. Fisher, M. M., Rosen, D. S., Ornstein, R. M., Mammel, K. A., Katzman, D.K., Rome, E. S., et al. (2014). Characteristics of avoidant/restrictive food intake disorder in children and adolescents: A “new disorder” in DSM-5. *J Adolesc Health Off Publ Soc Adolesc Med*, 55(1), 49-52.
5. Nakai, Y., Nin, K., Noma, S., Teramukai, S., & Wonderlich, S. A. (2016). Characteristics of avoidant/restrictive food intake disorder in a cohort of adult patients. *European Eating Disorders Review*, 24(6), 528-530.
6. Zickgraf, H. F., Franklin, M. E., & Rozin, P. (2016). Adult picky eaters with symptoms of avoidant/restrictive food intake disorder: Comparable distress and comorbidity but different eating behaviors compared to those with disordered eating symptoms. *Journal of Eating Disorders*, 4(1), 1-11.

7. Dovey, T. M., Staples, P. A., Gibson, E. L., & Halford, J. C. (2008). Food neophobia and 'picky/fussy' eating in children: A review. *Appetite*, 50, 181-193.
8. Taylor, C. M., Wernimont, S. M., Northstone, K., & Emmett, P. M. (2015). Picky/fussy eating in children: Review of definitions, assessment, prevalence and dietary intakes. *Appetite*, 95, 349-359.
9. Birch, L. L. (1999). Development of food preferences. *Annual Review of Nutrition*, 19, 41-62.
10. Fildes, A., Llewellyn, C., Van Jaarsveld, C. H. M., Fisher, A., Cooke, L., & Wardle, J. (2014). Common genetic architecture underlying food fussiness in children, and preference for fruits and vegetables. *Appetite*, 76, 200.
11. Kauer, J., Pelchat, M. L., Rozin, P., & Zickgraf, H. F. (2015). Adult picky eating. Phenomenology, taste sensitivity, and psychological correlates. *Appetite*, 90, 219-228.
12. Ellis, J. M., Galloway, A. T., Zickgraf, H. F., & Whited, M. C. (2018). Picky eating and fruit and vegetable consumption in college students. *Eating Behaviors*, 30, 5-8.
13. Tharner, A., Jansen, P. W., Kiefte-de Jong, J. C., Moll, H. A., Hofman, A., Jaddoe, V. W. V., et al. (2015). Bidirectional associations between fussy eating and functional constipation in preschool children. *The Journal of Pediatrics*, 166, 91-96.
14. Baş, H., & Hamurcu, P. (2021). Gıda neofobisinin yetişkinlerde incelenmesi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 3(3), 165-173.
15. Wildes, J. E., Zucker, N. L., & Marcus, M. D. (2012). Picky eating in adults: Results of a web-based survey. *International Journal of Eating Disorders*, 45, 575-582.
16. Karadere, M. E., & Hocaoğlu, Ç. (2018). Kaçınan/kısıtlı yiyecek alımı bozukluğu nedir? Tanı ve tedavi yaklaşımları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7 (4), 110-118.
17. Hunot, C., Fildes, A., Croker, H., Llewellyn, C. H., Wardle, J., & Beeken, R. J. (2016). Appetitive traits and relationships with BMI in adults: Development of the adult eating behaviour questionnaire. *Appetite*, 105, 356-363.
18. Zickgraf, H. F., & Ellis, J. M. (2018). Initial validation of the nine item avoidant/restrictive food intake disorder screen (NIAS): A measure of three restrictive eating patterns. *Appetite*, 123, 32-42.
19. Ellis, J. M., Galloway, A. T., Webb, R. M., & Martz, D. M. (2017). Measuring adult picky eating: The development of a multidimensional self-report instrument. *Psychological Assessment*, 29 (8), 955.
20. Kass, R. A. & Tinsley, H. E. A. (1979). *Factor analysis*. Journal of Leisure Research, 11, 120-138.
21. E, Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
22. Akgül, A. (2005). *Tıbbi araştırmalarda istatistiksel analiz teknikleri Spss uygulamaları*. Ankara: Emek Ofset.
23. Garner, D. M., & Garfinkel, P. E. (1979). The eating attitudes test: An index of the symptoms of anorexia nervosa. *Psychological Medicine*, 9 (2), 273-279.
24. Garner, D. M., Olmsted, M. P., Bohr, Y., & Garfinkel, P. E. (1982). The eating attitudes test: Psychometric features and clinical correlates. *Psychological Medicine*, 12 (4), 871-878.
25. Ergüney-Okumuş, F. E., & Sertel-Berk, H. Ö. (2019). Yeme tutum testi kısa formunun (YTT-26) üniversite örnekleminde Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 40(1), 57-78.
26. Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16 (3), 297-334.

27. Alpar, R. (2020). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenilirlik-SPSS'de çözümleme adımları ile birlikte (6. Baskı)*, Ankara: Detay Yayıncılık, 527-636.
28. Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Hüner Şencan.
29. Çolakoğlu, Ö. M., & Büyükekşi, C. (2014). Açımlayıcı faktör analiz sürecini etkileyen unsurların değerlendirilmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 56-64.
30. Costello, A. B., & Osborne, J. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 10 (1), 7.
31. Çokluk, O., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
32. Harrington, D. (2009). *Confirmatory factor analysis*. Oxford University Press.
33. Çokluk, O., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, S. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem A.
34. He, J., Ellis, J. M., Zickgraf, H. F., & Fan, X. (2019). Translating, modifying, and validating the Adult Picky Eating Questionnaire for use in China. *Eating Behaviors*, 33, 78-84.
35. Menghi, L., Endrizzi, I., Clicerri, D., Zampini, M., Giacalone, D., & Gasperi, F. (2022). Validating the Italian version of the Adult Picky Eating Questionnaire. *Food Quality and Preference*, 104647.
36. Galloway, A. T., Lee, Y., & Birch, L. L. (2003). Predictors and consequences of food neophobia and pickiness in young girls. *Journal of the American Dietetic Association*, 103(6), 692-698.
37. Zucker, N., Copeland, W., Franz, L., Carpenter, K., Keeling, L., Angold, A., et al. (2015). Psychological and psychosocial impairment in preschoolers with selective eating. *Pediatrics*, 136, e582–e590.
38. Carvalho, J. P., & Hopko, D. R. (2011). Behavioral theory of depression: Reinforcement as a mediating variable between avoidance and depression. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 42, 154–162.
39. Pronin, A. N., Xu, H., Tang, H., Zhang, L., Li, Q., & Li, X. (2007). Specific alleles of bitter receptor genes influence human sensitivity to the bitterness of aloin and saccharin. *Current Biology*, 17, 1403–1408.
40. Reed, D. R. (2008). Birth of a new breed of supertaster. *Chemical Senses*, 33, 489–491.
41. Harris, A. A., Romer, A. L., Hanna, E. K., Keeling, L. A., LaBar, K. S., Sinnott-Armstrong, W., et al. (2019). The central role of disgust in disorders of food avoidance. *International Journal of Eating Disorders*, 52(5), 543–553. <https://doi.org/10.1002/EAT.23047>
42. Coulthard, H., Abdullahi, N., Bell, K., & Noon, E. (2022). Understanding disgust-based food rejection in picky and non-picky eaters: Willingness to touch and taste familiar foods with changes. *Food Quality and Preference*, 97, 104442.